

Bolt inne, bolt ute

Bekkene sildrer, og solvarmen begynner så smått å sive inn i granitten. Etter mørke måneder på plast kommer våren på stein. Tida er inne for å riste litt i vintervanene og tilpasse dem til nye omgivelser.

Innendørs er forholdene 100 % kontrollert. Det er aldri dårlig vær, sikringspunktene står pent på linje, og alle vanskeligheter er laget av oss selv. Tilsynelatende er klippeklatring på borebolter bare mer av det samme. Det er likheten som springer i øynene, men synet bedrar. Fjell stiller flere betingelser enn finer og plast. Noen illustrerte påminnelser følger, samtlige fra vanlige, korte boreboltruter.

Naturens uorden

Klatreren trekker opp tau for å huke andre bolt på ruta, 5 meter over bakken. I samme øyeblikk brekker handtaket han holder seg i, og tyngdeloven tar over. Sikreren reagerer lynraskt og tar inn slakk, men kan ikke hindre at klatreren treffer bakken før tauet strammes. Resultatet blir kompliserte brudd i hæl og ankel.

Naturen har sitt eget språk for å si "æddabædda". Selv på sterkt trafikkerte klippefelt vil nebb og flak brette av fra tid til annen, løse steiner sparkes ut og blokker vippe av. Trening og fartstid gjør mye for å skjerpe blikket og følelsen for løst fjell, men garantier finnes ikke. **Påminnelse nr 1:** La sikringsarbeidet ta høyde for løse tak, og plasser sikrere og tilskuere utenfor skuddlinja, med hjernebøtta på hodet.

"Ta høyde" betyr ikke å trekke opp tau over hodet. Selv innendørs vil dette gi fare for bakkefall, til tross for at boltene som norm er plassert med andre og tredje tett etter første for å unngå det. Ute på klippen finnes det ingen standard, bare god og dårlig bolting. Det var nettopp det som ble fella for denne klatreren. Spesielt på eldre ruter kan bolter være satt inn nærmest som nødvendig onde, med lang utklarting nær bakken. En annen sak er at mange ruter ute er satt opp med en blanding av bolter og naturlig sikring. **Påminnelse nr 2:** Vurder sikringssekvensen nedenfra, før du går på.

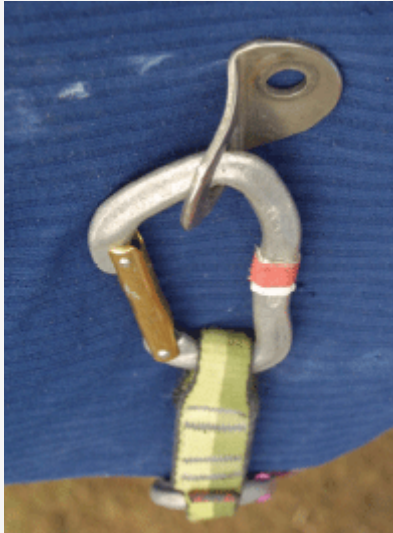
Bøy og strekk

Klatreren strever med et crux 8-10 meter oppe i ruta, og prøver ut forskjellige bevegelser. I prosessen blir det 4-5 korte fall i rask rekkefølge. Til slutt knekker karabineren i øverste bolt. Siden ruta er bratt og tett boltet, slipper klatreren unna med 3-4 meters ekstra luftseilas. Det viste seg at hengeren på boltene er bøyd, slik at karabineren ble klemt inn mot fjellet.

Sannsynligvis bidro to faktorer i samspill til at denne karabineren knakk. Om snapperen ble klemt åpen i belastningsøyeblikket, vil det ha redusert karabinerens bruddstyrke til 1/3. I tillegg ble tauet mindre og mindre elastisk for hvert fall, slik at fangrykket gradvis ble større.

På klippeveggene hører det til unntakene at noen tar på seg ansvaret for å holde oppsyn med sikringspunktene, og kvaliteten varierer fra lokomotivforankring til ubrukelig. Bøyde hengere er en ting; ellers har vi sett mange eksempler på hengere som skrur seg løs, bolter der ekspansjonssplinten ikke er slått inn, limbolter som tas i bruk før limet herder, tretthetsbrudd i festebraketter, bolter i løst fjell og gamle, rustne åttmillimetersbolter med styrke som en klesknagg. **Påminnelse nr 3:** Et granskende blikk hver gang du huker en bolt er vitalt.

Det andre poenget her, er at tauet trenger tid for å ta seg inn igjen etter et fall. Som følge av fangrykket vil fibre strekke seg, og det tar gjerne 15–20 minutter før de trekker seg helt sammen igjen. Ved gjentatte fall i rask rekkefølge vil tauet strekke seg mer for hvert fall, og blir dermed stadig mindre elastisk. Kreftene dempes ikke så godt lenger, og i dette tilfellet ble det til slutt dråpen som overfylte begeret. **Påminnelse nr 4:** La tauet hvile ei stund etter et hardt fall, eller bytt tauende.

4 - 5 korte fall i rask rekkefølge førte tilslutt at karabinen t.h. i hengern t.v. (som nå er tatt ned) knakk. Hvorfor? Mange fall har bøyd hengeren slik at karabinen ble klemt inn mot fjellet. Hvis snapperen på grunn av dette ble klemt åpen i belastningsøyeblikket, reduserer det karabinens bruddstykke til 1/3. I tillegg ble tauet mindre og mindre elastisk for hvert fall, slik at fangrykket blir større.

For langt blir for kort

To klatrere gjør sitt første besøk til ei velkjent rute. Klatreren binder seg inn, antar tauet er langt nok og leder fra bakken uten ytterligere formaliteter. På toppen lager han snufeste, og ber om å bli firt ned. Når han er 6 meter over innsteget, smetter den nedre tauenden gjennom sikringsbremsen. Klatreren faller fritt, lander på sikreren, smeller bakhodet i vegg og deiser i bakken. Hjelmen tar av for støtet, og klatreren slipper unna med skrubbsår og en forslått fot. Sikreren må tåle en øm ankel.

Feilen er åpenbar. På inneveggene gir sikrere flest blaffen i å binde seg inn, og etablerer dermed en notorisk uvane – å la den passive tauenden ligge og slenge usikret. Helt regelmessig får dette konsekvenser når klatrerne kommer ut, der lengden på ruta aldri er den samme, og golvet aldri er flatt. Klatreren tenker ikke en gang over problemet, og fella klapper igjen. **Påminnelse nr 5:** Sørg alltid for at nedre tauende er sikret med innbinding eller en endeknute.

På prøvende fot

Selvsagt finnes det flere utfordringer på vegen ut på en ny arena, men de får ligge i denne omgangen. La oss heller gjøre som kalven etter en lang vinter i fjøset, strekke leggene i sola og med sunn skepsis nyte den grenseløse variasjonen i formasjoner, klatretak, fjellkvalitet, skala, proporsjoner, flytt og finurligheter!

-st. 7.3.2004